

PRIOPĆENJE ZA MEDIJE

Zagreb, 9. ožujka 2022.

U utorak, 8. ožujka u Velikoj dvorani Hrvatskog novinarskog doma održala se javna rasprava o Nacrtu prijedloga Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi. U javnoj raspravi sudjelovale su ravnateljica Uprave za razvoj kulture i umjetnosti Ministarstva kulture i medija Nevena Tudor Perković, pročelnik Odsjeka za izvedbene umjetnosti Akademije primijenjenih umjetnosti Sveučilišta u Rijeci i bivši predsjednik Kulturnog vijeća za nove medijske kulture/inovativne umjetničke i kulturne prakse Marin Lukanović, ravnateljica Centra kulture na Peščenici (KNAP) Anja Planinčić, predsjednica Mreže društveno-kulturnih centara DKC-HR Mirela Travar i kulturni radnik te istraživač u području kulturne teorije i prakse Davor Mišković.

Središnje pitanje koje je rasprava otvorila odnosi se na svrhovitost uvezivanja triju ključnih zakona za funkcioniranje kulturnog sektora u jedan "megazakon", i nužnost njegova donošenja prije no što Ministarstvo kulture i medija donese strategiju koja bi trebala odrediti budući smjer razvoja kulturne politike u Hrvatskoj.

U uvodnom dijelu rasprave koju su organizirali Savez udruga Klubtura, Operacija grad i Mreža društveno-kulturnih centara, iza kojih stoji gotovo stotinu udruga u kulturi i umjetničkih organizacija iz cijele Hrvatske, predstavnica Ministarstva Nevena Tudor Perković informirala je prisutne o procesu izrade krovonog zakona koji uređuje rad cjelokupnog kulturnog polja i tiče se svih njegovih aktera. Pojašnjavajući odluku da se krene u izradu jedinstvenog zakona, umjesto da se očuva dosadašnji segmentirani pristup, Tudor Perković je istaknula kako objedinjavanje može osigurati potrebnu jasnoću i cjelovito uređenje kulturnog sustava. Kao osnovne ciljeve donošenja novog zakona navela je pak povećanje transparentnosti i stabilnosti kulture, preciznije definiranje obaveza financiranja kulture na svim razinama, prilagodbu suvremenom razvoju kulture te jasnije definiranje funkcije ravnatelja kulturnih ustanova. Od zakona se u konačnici očekuje jačanje stabilnosti i kontinuiteta rada organizacija u kulturi te povećanje kvalitete upravljanja ustanovama u kulturi.

Davor Mišković smatra da je riječ o prijedlogu Zakona koji za kulturni sektor ne donosi nijednu bitnu promjenu – novim se Zakonom olakšava posao Ministarstva kulture i medija te jedinica lokalne i regionalne samouprave, dok se u bitnome ne mijenja postojeće stanje kulturnog sustava niti ga se ni na koji način ne unapređuje. Kao ključni problem Mišković izdvaja napuštanje smjera uspostave nezavisnih institucija kroz snažnije podređivanje kulturnih vijeća ministrima i gradonačelnicima, osobito na način da ih se vezuje za njihove mandate. Uz detektiranje niza nejasnoća, poput nedefiniranog načina dodjele prostora za rad organizacijama u kulturi, Mišković napominje da bi bilo najbolje da se Zakon povuče iz procedure sve dok se ne provede analiza stanja u sektoru i šira diskusija sa svim zainteresiranim akterima.

Marin Lukanović pozdravio je uvođenje višegodišnjih potpora, ističući međutim kako je to jedina pozitivna promjena koju prijedlog Zakona donosi. Lukanović smatra kako kriteriji i postupak vrednovanja programa u kulturi nisu jasno propisani te kritizira novopredložene rokove, smatrajući

kako bi odluke o financiranju javnih potreba u kulturi trebalo vezati uz donošenje nacionalnog ili gradskog proračuna. Govoreći temeljem vlastitog iskustva u kulturnim vijećima, Lukanović napominje kako je ključno da vijeća znaju kakvim budžetom raspolažu, a ne da se odluke o financiranju donose dijelom na slijepo, prije nego što su proračuni za kulturu poznati, te da ih potom ministri ili gradonačelnici slobodno prekrajaju u skladu s financijskim okvirima. Lukanović također kritizira vezivanje vijeća za političke mandate vladajućih, napominjući da to može proizvesti niz disfunkcija i problema s legitimitetom vijeća.

Stavljajući naglasak na perspektivu centara za kulturu, Anja Planinčić je istaknula da nije jasno koje ustanove prijedlog Zakona obuhvaća, budući da već postoje posebni zakoni za niz drugih ustanova u kulturi (muzeji, kazališta, knjižnice, arhivi). Kao potencijalno problematičnu promjenu Planinčić izdvaja činjenicu da novim Zakonom nije propisano da se ustanove u kulturi financiraju na pozivima za javne potrebe u kulturi te se određuje da će ih financirati osnivači direktnom dodjelom sredstava, što ostavlja prostora za netransparentnost. Ukazuje i na niz nedorečenosti i nelogičnosti u prijedlogu Zakona, vezanih prije svega uz funkcioniranje upravnih vijeća ustanova te uz izbor i mandat njihovih ravnatelja koji je, po njenom sudu, bio puno preciznije definiran u prethodnom zakonu. Planinčić ističe i nedostatak preciznijeg definiranja stručnog vijeća, a prijedlogu Zakona generalno zamjera često oslanjanje na formulaciju kako se nešto “može” odlučiti i odrediti umjesto da se “mora”, što brojne članke čini potencijalnim rupama koje će biti moguće zaobilaziti po volji.

Mirela Travar upozorila je na činjenicu da su ustanove u kulturi u Republici Hrvatskoj kronično zanemarene te da ovaj zakon pokazuje da pitanje javne kulturne infrastrukture Ministarstvu nije dovoljno važno. Posebno je naglasila da Zakon ne prepoznaje pomake i inovacije razvoja novih modela upravljanja, posebno javno-civilnog partnerstva u posljednjih desetak godina na kulturnoj sceni. Travar u tom smislu napominje da Ministarstvo mora pokrenuti dijalog i s kulturnim akterima koji se bave društveno-kulturnim centrima te zagovara izradu zasebnog zakona koji će uvažiti kulturnu infrastrukturu kao temelj razvoja kulturnog polja. Zaključno, istaknula je kako je po količini komentara i interesu za Zakon vidljivo da nije osiguran dovoljan prostor za strukturirani razgovor te da su participativni procesi zaobiđeni u slučaju izrade ovog zakonskog prijedloga. Apelira stoga da se odustane od donošenja Zakona u ovom obliku te da se kreira prostor za široku raspravu u kojoj bi se usklađivanje ključnih dokumenata kulturne politike otvorilo svim zainteresiranim dionicima.